

קבורה וחניטת יעקב ויוסף

אסיא עג-עד עמודים 36-32 החניטה במקורות ישראל

הרודוטוס היסטוריה ב 88-67

מדרש תנחומא (בובר) פרשת נשא

מה שעשה יוסף פרע לו הקדוש ברוך הוא, מה כתיב ויעזב בגדו (אצלה) [בידה וינס ויצא החוצה] (בראשית לט יב), א"ל הקדוש ברוך הוא [חייך] כשיצאו בני ישראל ממצרים, עתיד הים לראות את ארונו ולהיות בורח, שנאמר הים ראה וינס (תהלים קיד ג), ומה ראה, [ראה] ששמר יוסף כל עשרת הדברים. שמעון איש קיטרון אומר עצמות של יוסף ראה, ולא עוד אלא שהיה ארונו של יוסף מהלך לפני הארון, ואומות העולם רואין אותו, ואומרין מה טיבו של ארון זה שמהלך עם ארון התורה, וישראל משיבין אותם ואומרים קיים זה מה שכתוב בזה, ומה היה בארון עשרת הדברות, ויוסף קיים את כולם עד שלא ניתנו מסיני, א"ל הקדוש ברוך הוא ליוסף יוסף אף על פי שפרעתי לך מקצת שכר בעולם הזה, הקרן קיים לך לעולם הבא, כשיגאלו ישראל גאולת עולמים, בזכות יעקב ובזכותך הם נגאלים, שנאמר גאלת בורע עמך בני יעקב ויוסף סלה (שם /תהלים/ עז טז)

תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פרק ד

הלכה ז

יוסף זכה בעצמות אביו אף הוא לא נתעסק בו אלא משה שנ' ויקח משה את עצמות יוסף וגו' מלמד שכל העם היו עסוקין בביזה והוא עוסק במצוה שנ' חכם לבב יקח מצות וגו' אילו לא היה מתעסק בו משה לא היו ישראל מתעסקין בו ת"ל ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם אלא כיון שראו ישראל את משה שהוא מתעסק בו אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יותר מן הקטנים ואילו לא היו משה וישראל מתעסקין בו לא היו בניו מתעסקין ת"ל ויהיו לבני יוסף לנחלה אלא כיון שראו בניו את משה וישראל שהיו מתעסקין בו אמרו הניחו לו כבודו במרובין יותר מן המועטין מנין היה משה יודע היכן יוסף קבור אמרו סרח בת אשר היתה באותו הדור והלכה ואמרה לו למשה בנילוס נהר יוסף קבור שעשו לו מצרים שפודין של מתכת וחברום בבעץ והלך משה ועמד על נילוס נהר ואמ' יוסף הגיעה שעה שהקב"ה גואל את ישראל הרי שכינה מעוכבת לך וישראל מעוכבין לך וענני כבוד מעוכבין לך אם אתה מגלה את עצמך מוטב ואם לאו נקיים אנו משבועה שהשבעת את אבותינו צף ארונו של יוסף ונטלו משה ובא לו ואל תתמה שהרי הוא אומ' ויהי האחד מפיל את הקורה ואת הברזל נפל וגו' ויאמר איש האלים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל והלא דברים קל וחומר ומה אלישע תלמידו של אליהו תלמידו של משה כך משה רבו של אליהו רבו של אלישע על אחת כמה וכמה ויש או' בקברות מלכים יוסף היה קבור והלך משה ועמד על קברות המלכים ואמ' יוסף יוסף הגיע שעה שהקב"ה גואל את ישראל הרי שכינה מעוכבת לך וישראל מעוכבין לך וענני כבוד מעוכבין לך אם אתה מגלה את עצמך מוטב ואם לאו נקיים אנחנו משבועה שהשבעת את אבותינו מיד הקיץ ארונו של יוסף ובא משה ונטלו והיו שני ארונות מהלכין אחד ארון קדש ואחד ארון של מת ארונו של יוסף ומה טיבן של שני ארונות הללו אמרו להם אחד ארון קדש ואחד ארון של מת אמרו להם וכי אפשר לארון קדש להלך עם ארונו של מת אמרו להם מת מוטל בארון זה קיים מה שכת' ומונח בארון זה

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יג עמוד א

ומה אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של משה - צף ברזל מפניו, מפני משה רבינו - על אחת כמה וכמה. רבי נתן אומר: בקברניט של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קברניט של מלכים, אמר: יוסף, הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך - מוטב, ואם לאו - הרי אנו מנוקין משבועתך, באותה שעה נודעזע ארונו של יוסף, נטלו משה והביאו אצלו. וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר, היו שני ארונות הללו אחד של מת ואחד של שכינה מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושבין אומרים: מה טיבן של שני ארונות הללו? אמרו: אחד של מת ואחד של שכינה; וכי מה דרכו של מת להלך עם שכינה? אמרו:

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא

ויקח משה את עצמות יוסף עמו, להודיע חכמתו וחסידותו של משה שכל ישראל עוסקין בבזה ומשה עוסק במצות עצמות יוסף עליו הכתוב אומר חכם לב יקח מצות ואילו שפתים ילבט (משלי י ח) ומשה מהיכן היה יודע היכן קבור יוסף אמרו סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור והיא הראתה למשה קבר יוסף אמרה לו במקום הזה שמוהו עשו לו מצרים ארון של מתכת ושקעוהו בתוך נילוס בא ועמד על נילוס נטל צרור וזרק לתוכו וזעק ואמר יוסף יוסף הגיעה השבועה שנשבע הב"ה לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו תן כבוד לה' אלהי ישראל ואל תעכב את גאולתך כי בגללך אנו מעוכבים ואם לאו נקיים אנחנו משבועתך, מיד צף ארונו של יוסף ונטלו משה ואל תתמה בדבר הזה הרי הוא אומר ויהי האחד מפיל הקורה והברזל נפל למים ויצעק ויאמר אהה י"י והוא שאול (מ"ב = מלכים ב' = ו ה) והרי דברים קל וחומר ומה אלישע תלמידו של אליהו הציף הברזל ק"ו למשה רבו של אליהו. רבי נתן אומר בקיפוסולין של מצרים היה קבור יוסף ללמדך שבמדה שהאדם מודד בה

מודדים לו. מרים המתינה למשה שעה אחת שנא' ותצב אחותו מרחוק לדעה (שמות ב ד) והמקום עכב לה במדבר הארון והשכינה והכהנים והלויים וכל ישראל שבעת ימים עם ענני כבוד שנא' והעם לא נסע עד האסף מרים (במדבר יב טו). יוסף זכה לקבור את אביו שאין באחיו גדול ממנו שנאמר ויעל יוסף לקבור את אביו וגו' ויעל עמו גם רכב גם פרשים (בראשית נ ז, ט). מי לנו גדול כיוסף שלא נתעסק בו אלא משה, משה נתעסק בעצמות יוסף שאין בישראל גדול ממנו שנא' ויקח משה את עצמות יוסף עמו מי לנו גדול כמשה שלא נתעסק בו אלא שכינה שנא' ויקבור אותו בגיא (דברים לד ו) ולא עוד אלא שעם יעקב עלו עבדי פרעה וזקניו ביתו שנא' ויעלו אתו כל עבדי פרעה וזקניו ביתו (בראשית נ ז) ועם יוסף עלו הארון והשכינה והכהנים והלויים וכל ישראל ושבעה ענני כבוד ולא עוד אלא שהיה מהלך ארונו של יוסף עם ארון חי העולמים והיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של שני ארונו הללו והם אומרים להם זה ארונו של מת וזה ארונו של חי העולמים ואומרים להם מה טיבו של מת להלוך עם ארון חי העולמים ואומרים להם המונח בארון זה קיים מה שכתוב במונח בארון זה. במונח בארון זה כתיב אנכי ה' אלהיך (שמות כב) וביוסף כתיב התחת אלהים אני (בראשית נ יט), במונח בארון זה כתיב לא יהיה לך אלהים אחרים וביוסף כתיב את האלהים אני ירא (שם /בראשית/ מב יח) כתיב לא תשא וביוסף כתיב חי פרעה (שם /בראשית/ מב טו), כתיב זכור את יום השבת וביוסף כתיב וטבוח טבח והכן (שם /בראשית/ מג טז) ואין הכן אלא שבת שני' והיה ביום השישי והכינו (שמות טז ה) כתיב כבוד את אביך וביוסף כתיב ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לך ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני (בראשית לו יג) כתיב לא תרצח לא רצח לפוטיפר, כתיב לא תנאף לא נאף לאשת פוטיפר, כתיב לא תגנוב לא גנב שנאמר וילקט יוסף את כל הכסף וגו' (בראשית מז יד), כתיב לא תענה ברעך והרי דברים קל וחומר ומה דבר של אמת לא ענה של שקר על אחת כמה וכמה. כתיב לא תחמוד שלא חמד אשת פוטיפר, כתיב לא תשנא (ויקרא יט יז) וביוסף אומר וינחם אותם וידבר על לבם (בראשית נ כא), כתיב לא תקום ולא תטור (ויקרא יט יח) וכתיב ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לט

ובה (בראשית נ כ), כתוב וחי אחיך עמך (ויקרא כה לו) ויכלכל יוסף את אביו (בראשית מז יב): כי השבע השביע השביעם שישביעו לבניהם. רבי נתן אומר מפני מה השביע את אחיו ולא השביע את בניו אמר אם אני משביע את בני אין המצרים מניחים אותם ואם אומרים אבינו העלה את אביו מיד הם אומרים להם אביכם מלך היה לפיכך השביע את אחיו ולא השביע את בניו. אמר להם יוסף אבי ירד כאן לרצונו ואני העלתיו אני ירדתי על כרחי משביע אני עליכם ממקום שגנבתוני לשם תחזירוני וכן עשו לו שני' ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם בחלקת השדה אשר קנה יעקב מאת בני חמור אבי שכם במאה קשיטה ויהיו לבני יוסף לנחלה (יהושע כד לב): פקוד יפקוד אלהים אתכם. פקד אתכם במצרים יפקוד אתכם בים סוף, פקד אתכם על הים יפקוד אתכם במדבר, פקד אתכם במדבר יפקוד אתכם על נחלי ארנון, פקד אתכם בעולם הזה יפקוד אתכם בעולם הבא: והעליתם את עצמותי מזה, שומע אני מיד ת"ל אתכם כשתהיו עולים ומנין שאף עצמות השבטים העלו עמם שני' מזה אתכם.

שכל טוב (בובר) פרק פרשת בשלח

סימן יט

יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. במחנה לווייה, להודיע חכמתו של משה שכל ישראל עסוקין בביזה, ומשה עוסק במצוות, עליו הכתוב אומר חכם לב יקח מצות (משלי י ח), ומנין הי' משה יודע היכן הוא קבור, אמרו סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור, והיא הראת למשה קברו של יוסף, אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצריים ושקעוהו בתוך נילוס, בא משה ועמד על נילוס, נטל צרור וזרק לתוכו, וצעק עלי שור עלי שור, הגיעה שבועה שנשבע לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו, ועכשיו אם אתה מראה את ארונו מוטב, ואם לאו נקיים אנו משבועתך, מיד צף ארונו של יוסף, ואל תתמה, שהרי אלישע תלמיד של אליהו צף הברזל מפניו ק"ו למשה רבו של אליהו. ר' נתן אומר בקפיטולין של מצרים היה קבור יוסף:

אוצר מדרשים (אייזנשטיין) יאשיהו [המתחיל בעמוד 202]

ל"ג) אבל ריחן של צדיקים מסוּר העולם ועד סופו הה"ד ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום (משלי ד' י"ח) וכן הוא אומר... מכאן שריחן של צדיקים ניכר בחייהם, ומניין אף במותם כן שכן כתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמות י"ג י"ט) תמה גדול וכי יש לך אדם שהוא מכיר בין עצמות אביו לעצמות אמו או בין עצמות ישראל לעצמות גוים, אמור מעתה את מוצא כיון שנכנס משה לפלטרין של מלכים היה מריח ארונו של יוסף כריח ארון הברית ואמר בודאי אילו עצמות של יוסף, וכן הוא אומר ובני ישראל פרו וישרצו (שמות א' ז')